

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.007.04.2023
P/23/021

Pan
Maciej Bachara
Dyrektor
VI Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Długosza
w Katowicach

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/021 Kształcenie dzieci cudzoziemców w polskich szkołach

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	VI Liceum Ogólnokształcące im. Jana Długosza w Katowicach ¹ , ul. Lwowska 2, 40- 389 Katowice
Kierownik jednostki kontrolowanej	Maciej Bachara, Dyrektor VI Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Długosza w Katowicach ²
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przyjmowanie dzieci cudzoziemców do szkoły. 2. Warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych w stosunku do dzieci cudzoziemców. 3. Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły nad zajęciami dla dzieci cudzoziemców.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020–2023 (do dnia zakończenia kontroli), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	Michał Kapek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/77/2023 z dnia 30 marca 2023 r.;
	Marek Matysek, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/76/2023 z dnia 30 marca 2023 r.

(akta kontroli str. 1-2)

---

¹ Dalej „Szkoła” lub „Liceum”

² Dalej „Dyrektor”

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Dyrektor Liceum zapewnił uczniom cudzoziemcom odpowiednie warunki do zaspokojenia ich potrzeb edukacyjnych, wychowawczych i opiekuńczych. Realizując poszczególne obowiązki w ww. zakresie Dyrektor zorganizował w szczególności:

- prawidłowy proces przyjmowania do Szkoły uczniów cudzoziemców, zapewniając jednocześnie adekwatną liczbę oddziałów,
- dodatkowe zajęcia wyrównawcze, przedmiotowe (w tym z języka polskiego),
- wsparcie psychologiczno-pedagogiczne,
- możliwość doskonalenia zawodowego zatrudnionym nauczycielom, również w zakresie pracy z uczniami cudzoziemcami,
- dostęp do odpowiednich materiałów edukacyjnych oraz pomocy naukowych,
- skuteczny nadzór pedagogiczny nad realizacją zajęć dla uczniów cudzoziemców.

Realizowany w Liceum proces nauki dostosowany był do potrzeb uczniów cudzoziemców, a przyjęte zasady oceniania – adekwatne do ich możliwości oraz postępów w nauce.

Sformułowaną ocenę uzasadniają również wyniki przeprowadzanych badań ankietowych, które potwierdziły m.in. odpowiednie przygotowanie merytoryczne nauczycieli, którzy w ramach pracy z uczniami cudzoziemcami na bieżąco dostosowywali obowiązujące programy nauczania, sposoby ich realizacji oraz zasady oceniania.

Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości dotyczyły nieudokumentowania przeprowadzanych w Liceum rozmów kwalifikacyjnych, a także naruszenia przepisów zawartych w:

- § 11a rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy⁵ – poprzez niezorganizowanie w roku szkolnym 2021/2022 od dnia 26 kwietnia 2022 r. dodatkowych zajęć języka polskiego dla uczniów pochodzących z Ukrainy w wymaganym wymiarze;
- § 13 ww. rozporządzenia – poprzez nieustalenie w porozumieniu z Radą Pedagogiczną i Radą Rodziców Szkoły potrzeby modyfikacji programu wychowawczo-profilaktycznego przyjętego na rok szkolny 2021/2022.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przyjmowanie dzieci cudzoziemców do szkoły

Opis stanu faktycznego

1.1 W latach 2020-2023 liczba uczniów (w tym uczniów cudzoziemców), kształcących się w Szkole systematycznie rosła z 141 uczniów (w tym 10 uczniów cudzoziemców) w roku szkolnym 2020/2021, przez 173 (14) w roku szkolnym 2021/2022, do 286 (54) w roku szkolnym 2022/2023. W ww. latach w Liceum rosła również liczba uczniów pochodzących z Ukrainy: z dziewięciu (2020/2021) przez 12 (2021/2022) do 46 (2022/2023).

(akta kontroli str. 3-5)

Wskazany wzrost liczby uczniów nie spowodował konieczności wprowadzenia nauki w Liceum „na zmiany”, a także nie miał wpływu na przebieg procesu kształcenia i wychowania, ponieważ budynek Szkoły, liczba sal oraz kadra pedagogiczna były do tych zadań wystarczające. Dyrektor poinformował, że uczniowie cudzoziemcy dołączali „(...) do nowych jak i starszych roczników szkoły stopniowo, zapelniając stany osobowe klas do maksimum”.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 645 ze zm., zwane w dalszej części: „rozporządzenie w sprawie kształcenia dzieci i młodzieży z Ukrainy”

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

Ponadto, dla uczniów cudzoziemców były zorganizowane pozalekcyjne, dobrowolne zajęcia z języka polskiego.

(akta kontroli str.7)

1.2 W okresie objętym kontrolą w Liceum obowiązywały arkusze organizacji szkoły, w których zawarto m.in. dane dotyczące: nauczycieli, pracowników administracji i obsługi, oddziałów oraz uczniów, którzy do nich uczęszczali. Projekty arkuszy organizacyjnych były przedkładane zakładowej organizacji związkowej⁷, a następnie zatwierdzane⁸ przez Urząd Miasta Katowice⁹, zgodnie z procedurą i terminami zawartymi w § 17 ust. 7-12 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli¹⁰.

Zgodnie z danymi zawartymi w arkuszach organizacyjnych¹¹ na kolejne lata szkolne, liczba oddziałów poszczególnych klas oraz liczba uczniów do nich uczęszczających wynosiła: w roku szkolnym 2020/2021 – (odpowiednio) siedem i 150, w roku szkolnym 2021/2022 – siedem i 176 oraz w roku szkolnym 2022/2023 – 10 i 296.

(akta kontroli str. 9-10)

Liczba uczniów faktycznie uczęszczających do poszczególnych oddziałów różniła się od danych wykazanych w arkuszach organizacyjnych Szkoły. I tak: w roku szkolnym 2020/2021 – faktyczna liczba uczniów wynosiła 141 (tj. o dziewięć osób mniej w porównaniu do danych z arkusza), w roku 2021/2022 – 173 (tj. o trzy osoby mniej w porównaniu do danych z arkusza) oraz w roku 2022/2023 – 286 (tj. o 10 osób mniej w porównaniu do danych z arkusza).

(akta kontroli str. 11)

Jak wyjaśnił Dyrektor, w miesiącach od czerwca do początku sierpnia danego roku odbywała się rekrutacja do szkół ponadpodstawowych. Na tym etapie we wszystkich oddziałach Liceum liczba uczniów zarejestrowanych odpowiadała liczbie miejsc przewidzianych w arkuszach organizacyjnych. W wyniku przeprowadzonej rekrutacji uzupełniającej (zakończony wraz z początkiem roku szkolnego) liczba uczniów faktycznie zapisanych do naszej Szkoły ulegała zmianie w porównaniu do liczby pierwotnie przewidzianej w arkuszach.

Dyrektor poinformował przy tym, że stosowne aneksy do arkuszy organizacyjnych przekazywał do organu prowadzącego wyłącznie w przypadkach, gdy miało to „(...) wpływ na np. wymagany prawem oświatowym podział na grupy w klasach”. Zaznaczył również, że wszelkie zmiany związane z liczbą uczniów w klasach wykazywano na bieżąco w odpowiednich systemach informatycznych, do których pełny dostęp miał organ prowadzący szkołę.¹²

(akta kontroli str. 14)

W roku szkolnym 2020/2021 w Liceum utworzono siedem oddziałów ogólnodostępnych, spośród których w czterech uczyło się 10 cudzoziemców, w tym dziewięciu pochodzących z Ukrainy. W kolejnym roku utworzono odpowiednio - siedem oddziałów ogólnodostępnych, spośród których w czterech uczyło się 14 cudzoziemców, w tym 12 pochodzących z Ukrainy, a w roku szkolnym 2022/2023 - 10 oddziałów ogólnodostępnych, spośród których w dziewięciu uczyło się 54 cudzoziemców, w tym 46 pochodzących z Ukrainy.

W ww. latach w Szkole nie zorganizowano oddziałów przygotowawczych.

(akta kontroli str. 10-12)

⁷ Związek Nauczycielstwa Polskiego, Zarząd Oddziału w Katowicach.

⁸ Po uzyskaniu opinii organu sprawującego nadzór pedagogiczny, tj. Śląskiego Kuratora Oświaty w Katowicach.

⁹ Dalej „UM Katowice”

¹⁰ Dz. U. z 2019 r. poz. 502 ze zm., zwane w dalszej części: „rozporządzenie w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół”

¹¹ oraz w aneksach do tych arkuszy.

¹² W systemie „Obowiązek Szkolny Obowiązek Nauki” (OSON), w którym tworzy się arkusze organizacyjne oraz w Systemie Informacji Oświatowej (dalej „SIO”), w którym wprowadza się na bieżąco dane dotyczące uczniów przyjmowanych i usuwanych

1.3 Wprowadzone przez Dyrektora w dniu 28 lutego 2022 r. zasady przyjmowania uczniów cudzoziemców do Szkoły, zawierały zapisy wynikające z przepisów *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw*¹³. Określono w nich w szczególności procesy: przyjmowania do Liceum (przez cały rok szkolny, na wniosek rodziców); ustalania klasy, w której kontynuowana ma być nauka (na podstawie sumy ukończonych lat nauki szkolnej za granicą¹⁴); udzielania pomocy cudzoziemcom nie posługującym się językiem polskim w stopniu umożliwiającym korzystanie z nauki (poprzez: pomoc osoby władającej językiem kraju pochodzenia ucznia, zatrudnionej w Szkole w charakterze pomocy nauczyciela, a także zorganizowanie dodatkowych zajęć wyrównawczych w zakresie nauczanych przedmiotów); udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej (m.in. poprzez rozpoznawanie i zaspakajanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, a także identyfikację indywidualnych możliwości psychofizycznych oraz czynników środowiskowych wpływających na funkcjonowanie każdego z uczniów).

(akta kontroli str. 16-17)

Wyjaśniając przyczyny braku szczegółowej procedury wewnętrznej Dyrektor stwierdził, że w latach poprzedzających okres kontroli liczba takich uczniów była niewielka. Wraz ze wzmocnionym napływem cudzoziemców, w Liceum przyjęto procedurę przedstawioną przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

(akta kontroli str. 19)

1.4 Rekrutując uczniów cudzoziemców do Liceum na rok szkolny 2022/2023, spełniono kryteria dotyczące warunków i trybu przyjęcia do szkoły określone w § 6 oraz w §§ 11-12 *rozporządzenia w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi*. Szczegółowa analiza wybranych losowo dokumentacji 15 uczniów cudzoziemców, którzy podjęli naukę w Liceum w roku szkolnym 2022/2023 wykazała m.in., że:

- wszyscy uczniowie zostali przyjęci do Szkoły na podstawie wniosku rodzica lub pełnoletniego ucznia;
- trzech uczniów zostało zakwalifikowanych do poszczególnych klas na podstawie świadectw stwierdzających ukończenie szkoły lub kolejnego etapu edukacji za granicą;
- siedmiu uczniów zostało zakwalifikowanych do poszczególnych klas na podstawie zaświadczeń potwierdzających uczęszczanie do szkoły za granicą ze wskazaniem klas, które poszczególni uczniowie ukończyli;
- pięciu uczniów - z uwagi na brak stosownych dokumentów poświadczających liczbę ukończonych lat nauki szkolnej poza granicami RP - zakwalifikowano do odpowiednich klas na podstawie pisemnych oświadczeń złożonych przez rodziców tych uczniów;
- we wszystkich poddanych szczegółowej analizie przypadkach przeprowadzane zostały rozmowy kwalifikacyjne, których jednak nie udokumentowano (*szczegółowy opis przedstawiono w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”*).

(akta kontroli str. 20-24)

Odnosnie do sposobu przeprowadzania rozmów kwalifikacyjnych, Dyrektor wyjaśnił, że odbywały się one zawsze w obecności uczniów cudzoziemców, ich rodziców lub opiekunów prawnych, a jeżeli zachodziła potrzeba to również tłumaczy języków rosyjskiego lub ukraińskiego. W trakcie tych rozmów zbierane były niezbędne informacje i dokumenty dotyczące m.in. adresu zamieszkania uczniów, świadectw ukończenia poszczególnych etapów nauki w szkole za granicą, a także oczekiwań względem szkoły.

¹³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1283 ze zm., dalej „*Rozporządzenie w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi*”.

¹⁴ Ustalenie roku nauki następowało na podstawie dokumentów wydanych przez szkołę za granicą, a w przypadku ich braku na podstawie oświadczenia rodziców o sumie lat nauki poza granicami RP.

W dalszej kolejności biorący udział w spotkaniu pracownicy Liceum przedstawiali: ofertę edukacyjną Szkoły oraz propozycje innych szkół. Dyrektor dodał, że w przypadku braku przedstawienia dokumentów potwierdzających ukończenie poszczególnych etapów nauki poza granicami kraju, rodzice bądź opiekunowie prawni otrzymywali do wypełnienia kwestionariusz (w języku polskim i ukraińskim) zawierający podstawowe dane ucznia cudzoziemca oraz deklarację o ukończonych etapach nauki w szkole poza granicami Polski.

(akta kontroli str. 7-8)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Nieudokumentowanie przeprowadzonych przez Szkołę rozmów kwalifikacyjnych.

W poddanej analizie dokumentacji dotyczącej 15 uczniów cudzoziemców, w żadnym przypadku nie dokumentowano przebiegu rozmów kwalifikacyjnych, co uniemożliwiało rzetelną weryfikację podjętych czynności w ww. zakresie.

Potwierdzając fakt nieudokumentowania przeprowadzonych rozmów kwalifikacyjnych, Dyrektor wyjaśnił, że nie udokumentował tych rozmów z powodów organizacyjnych (w tym braków kadrowych)¹⁵. Dyrektor poinformował przy tym, że „(...) potwierdzeniem rozmowy kwalifikacyjnej jest przyjęcie dziecka do świadomie wybranej naszej szkoły i konkretnego oddziału z wybranymi przedmiotami rozszerzonymi.”

(akta kontroli str. 7)

Zdaniem NIK przeprowadzane w Liceum rozmowy kwalifikacyjne z uczniami cudzoziemcami stanowiły istotny punkt w procesie przyjęcia tych osób do Szkoły, szczególnie w przypadkach, gdy nie przedłożono żadnych dokumentów potwierdzających ukończenie danej liczby lat nauki za granicą. W związku z tym oraz z uwagi na konieczność potwierdzenia przeprowadzonych czynności kwalifikacyjnych, przebieg tych rozmów powinien zostać udokumentowany.

OCENA CZĄSTKOWA

W okresie objętym kontrolą Dyrektor prawidłowo realizował obowiązki związane z przyjmowaniem uczniów cudzoziemców do Szkoły. W Liceum zapewniona była odpowiednia liczba oddziałów, a wzrost liczby uczniów w kolejnych latach szkolnych nie wpłynął negatywnie na przebieg procesu ich kształcenia i wychowania. Kryteria dotyczące warunków i trybu przyjęcia do szkoły określone w *rozporządzeniu w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi* zostały spełnione. NIK oceniła jednak jako nierzetelne działania Dyrektora polegające na braku dokumentowania przeprowadzonych rozmów kwalifikacyjnych.

OBSZAR

2. Warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych wobec dzieci cudzoziemców

Opis stanu
faktycznego

2.1 W latach 2020-2023 następował sukcesywny wzrost wydatków w Szkole, w tym również przeznaczonych na kształcenie uczniów: z 2 434 tys. zł (w tym 92 tys. zł przeznaczonych na kształcenie uczniów cudzoziemców) w 2020 r., poprzez 2 710 tys. zł (179 tys. zł) w 2021 r., 2 876 tys. zł (181 tys. zł) w 2022 r., do 3 419 tys. zł (384 tys. zł) w 2023 r.¹⁶.

Organ prowadzący przekazywał Szkole środki na finansowanie dodatkowych zajęć dla uczniów cudzoziemców. W Liceum w okresie objętym kontrolą zorganizowano:

- dodatkowe, bezpłatne zajęcia z języka polskiego - zgodnie z wymogami określonymi w art. 165 ust. 7 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe*¹⁷ oraz w § 17 *rozporządzenia w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi*;

¹⁵ W Szkole nie zatrudniono np. zastępcy Dyrektora, któremu można by powierzyć m. in. obowiązki związane z bieżącym prowadzeniem stosownej dokumentacji

¹⁶ Przyjęto na podstawie planów wydatków po zmianach na dzień 21 kwietnia 2023 r.

¹⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 900, dalej „ustawa *Prawo oświatowe*”

- dodatkowe zajęcia wyrównawcze - zgodnie wymogami art. 165 ust. 10 *ustawy Prawo oświatowe* oraz § 18 *ww. rozporządzenia*¹⁸;
- zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej - zgodnie z wymogami przepisów § 2 ust. 2 pkt 12 i § 20 ust. 5 i 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w *sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach*¹⁹.

(akta kontroli str. 25-26)

Dyrektor w drugim semestrze roku szkolnego 2021/2022 (tj. po wybuchu konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy) przedkładał do organu prowadzącego aneksy do arkusza organizacyjnego Szkoły dotyczące kształcenia uczniów cudzoziemców²⁰. Wszystkie przedstawione aneksy zostały zatwierdzone przez organ prowadzący Szkołę.

(akta kontroli str.27-51)

Dyrektor Liceum na bieżąco wprowadzał odpowiednie dane do szkolnej bazy SIO. Szczegółowa analiza dot. wybranych uczniów cudzoziemców²¹ wykazała m.in., że do SIO wprowadzono:

- dane identyfikacyjne uczniów cudzoziemców przyjętych do Szkoły, zgodnie z terminem określonym w art. 30 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o *systemie informacji oświatowej*²²;
- informacje o korzystaniu przez uczniów cudzoziemców z dodatkowej nauki języka polskiego, zgodnie z terminem określonym w art. 30 *ustawy o SIO*;
- informacje o wykreśleniu uczniów cudzoziemców ze Szkoły oraz zakończeniu przez nich nauki języka polskiego (dodatkowego).

(akta kontroli str. 52-54)

2.2 Realizowane w Szkole programy nauczania języka polskiego oraz innych przedmiotów obowiązkowych, opracowane były przez wydawnictwa²³. W każdym przypadku nauczyciele dostosowywali je do potrzeb i możliwości uczniów cudzoziemców zgodnie z art. 22a ust. 5 *ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty*²⁴.

Wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród pięciu nauczycieli Liceum kształcących uczniów cudzoziemców przedmiotów obowiązkowych²⁵, wykazały m.in., że nauczyciele samodzielnie dostosowywali poszczególne programy do potrzeb tych uczniów (100%), w zakresie metod i form pracy z uczniem lub organizacji nauczania (100%) oraz sposobów oceniania (100%). Biorący udział w badaniu wskazali także, że powyższe działania polegały m.in. na: dostosowaniu liczby zadań do wykonania w określonym czasie lub wydłużeniu czasu pracy (100%), korzystaniu z dodatkowych pomocy (np. słowników, Internetu itp.) podczas pracy (100%), różnicowaniu stopnia trudności zadań (60%), pracy z pomocą nauczyciela/asystenta/kolegów podczas zajęć (60%), zmniejszeniu obszerności tekstów do czytania lub materiału do opanowania (20%), przygotowaniu tekstów oraz treści programowych w prostym języku - teksty preparowane, obrazki - (20%), sprawdzaniu wiedzy w określonej formie (20%).

¹⁸ Z wyjątkiem roku szkolnego 2022/2023, kiedy Szkoła nie zorganizowała zajęć wyrównawczych, jednakże Dyrektor wskazał, że jeżeli zajdzie taka potrzeba mogą one zostać uruchomione.

¹⁹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1280 ze zm., dalej „*rozporządzenie w sprawie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej*”

²⁰ Aneksy dotyczyły zwiększenia liczby godzin zajęć z języka polskiego pierwotnie do czterech, a następnie do pięciu godzin tygodniowo oraz wprowadzenie zajęć wyrównawczych z języka niemieckiego w wymiarze jednej godziny tygodniowo dla uczniów pochodzących z Ukrainy.

²¹ Badanie obejmowało grupę losowo wybranych 10% uczniów cudzoziemców przyjętych w trakcie roku szkolnego 2021/2022 oraz 10% uczniów wykreślonych z listy uczniów w trakcie ww. roku.

²² Dz. U. z 2022 r. poz. 2597, dalej „*ustawa o SIO*”

²³ W Szkole przyjęto programy nauczania m.in. z następujących wydawnictw drukujących podręczniki: Nowa Era (język polski, geografia, biologia), Nowa Era 2022 (historia) oraz Oficyna Edukacyjna Krzysztof Pazdro Sp. z o. o. (matematyka).

²⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 2230, dalej „*uso*”

²⁵ Badanie ankietowe przeprowadzono w dniu 13 kwietnia 2023 r.

Badania ankietowe wykazały ponadto, że nauczyciele przeprowadzali diagnozy wstępne poziomu wiedzy i umiejętności uczniów (w tym cudzoziemskich) rozpoczynających naukę w poszczególnych oddziałach Liceum: na początku roku szkolnego lub etapu edukacyjnego (100%), a także gdy uznali, że zaistniała taka potrzeba (100%).

(akta kontroli str. 55-60)

Dyrektor wyjaśnił również, że nauczyciele dostosowywali treści i formy nauczania do potrzeb uczniów cudzoziemców, np. poprzez przygotowanie w trakcie zajęć krótkich, jasnych i prostych tłumaczeń zagadnień, przystosowując je do znajomości języka polskiego. Zmniejszono również obszerność tekstów do czytania zawężając tematykę do najważniejszych treści - zrozumienia sensu całości. Stosowano także język instrukcji²⁶ oraz materiał ikonograficzny²⁷ na zajęciach przy wyjaśnianiu zagadnień tematycznych. Uczniowie mogli korzystać również z pomocy nauczycieli oraz koleżanek i kolegów poprzez włączenie ich w pracę zespołową i dostosowanie instrukcji do umiejętności językowych. Dodatkowo uczniom cudzoziemcom umożliwiano korzystanie na zajęciach ze słownika dwujęzycznego tradycyjnego lub elektronicznego – takie osoby mogły w trakcie lekcji korzystać ze smartfonów i tłumaczyć na bieżąco z języka ukraińskiego/rosyjskiego na język polski oraz odwrotnie. Ponadto Dyrektor poinformował, że na dodatkowych zajęciach z języka polskiego omawiano treści lekcji z innych przedmiotów i wyjaśniano trudniejsze zagadnienia związane z terminologią danego przedmiotu.

(akta kontroli str. 63)

2.3 Odnosnie do braku utworzenia oddziałów przygotowawczych w Liceum Dyrektor wyjaśnił, że w Katowicach organ prowadzący utworzył je w innych szkołach, gdzie uczniowie pochodzący z Ukrainy kierowani byli w pierwszej kolejności. Natomiast uczniowie, którzy byli przyjmowani do Liceum, zdaniem Dyrektora „(...) *nie chcieli tracić lat nauki (ponieważ system edukacji na Ukrainie jest inny) i woleli uczyć się dodatkowo tylko polskiego i realizować normalny materiał w polskiej szkole*”. Ponadto z wyjaśnień Dyrektora wynikało, że duża liczba uczniów pochodzących z Ukrainy zakładała, że nauka w Szkole nie będzie trwała długo²⁸. W związku z powyższym, a także z uwagi na posiadaną przez Liceum liczbę miejsc w oddziałach, w których „(...) *ponadmiarowy stan nie zaburzał procesu edukacji ani organizacji nauki*” Dyrektor nie wnioskował o utworzenie w Szkole oddziału przygotowawczego dla uczniów pochodzących z Ukrainy.

(akta kontroli str. 14-15)

W sprawie braku utworzenia w Liceum oddziałów przygotowawczych Wiceprezydent Miasta Katowice wyjaśnił, że „(...) *w przypadku każdego ucznia indywidualnie dyrektor szkoły oraz nauczyciele prowadzący zajęcia z uczniem podejmowali decyzję, czy odpowiednią formą dostosowania kształcenia do potrzeb i możliwości ucznia będzie edukacja włączająca czy edukacja w oddziale przygotowawczym*”. Wskazał również, że w latach szkolnych 2021/2022 oraz 2022/2023 Dyrektor nie zgłaszał potrzeby uruchamiania w Szkole oddziału przygotowawczego dla uczniów pochodzących z Ukrainy. Ponadto poinformował, że w roku szkolnym 2021/2022 od dnia 1 września zostały uruchomione oddziały przygotowawcze w dwóch liceach ogólnokształcących²⁹, a z dniem 1 września 2022 r. zostały przygotowane do uruchomienia dwa kolejne oddziały przygotowawcze w dwóch innych szkołach³⁰, jednak ze względu na brak chętnych oddziały te nie zostały uruchomione.

(akta kontroli str. 66-67)

2.4 W latach szkolnych 2020/2021-2022/2023 w Liceum były zorganizowane dodatkowe zajęcia z języka polskiego dla uczniów cudzoziemców zgodnie z art. 165 ust. 7 *ustawy Prawo oświatowe* oraz z §17 ust. 2-3 i §19 *rozporządzenia w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi*. W ww. okresie, liczba prowadzonych zajęć sukcesywnie rosła: z dwóch

²⁶ Polegający na formułowaniu krótkich, prostych, jasnych komunikatów oraz pytań.

²⁷ W tym m.in. zdjęcia, mapy, wykresy, schematy.

²⁸ Dotyczy uczniów zakładających, że po zakończeniu wojny wrócą do Ukrainy oraz tych, którzy oczekują organizacji procesu nauczania przez ich macierzyste placówki w Ukrainie (nauczanie zdalne).

²⁹ VII Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Harcerzy Obrońców Katowic w Katowicach oraz XIV Liceum Ogólnokształcące im. mjr. Henryka Sucharskiego w Katowicach.

³⁰ XV Liceum Ogólnokształcące im. Rtm. Witolda Pileckiego oraz w Zespół Szkół nr 2 im. Jarosława Iwaszkiewicza w Katowicach.

godzin lekcyjnych (w roku szkolnym 2020/2021), poprzez cztery i pięć³¹ (2021/2022), do sześciu godzin lekcyjnych³² (2022/2023).

Kontrola wykazała jednak, że Dyrektor nie zorganizował w roku szkolnym 2021/2022 (tj. od 26 kwietnia 2022 r.) dodatkowych zajęć z języka polskiego dla uczniów pochodzących z Ukrainy w wymiarze sześciu godzin lekcyjnych tygodniowo, co było wymagane przepisem § 11a *rozporządzenia w sprawie kształcenia dzieci i młodzieży z Ukrainy*. W tym okresie, na powyższe zajęcia w Liceum przewidziano pięć godzin lekcyjnych tygodniowo (szczegółowy opis przedstawiono w sekcji „*Stwierdzone nieprawidłowości*”).

(akta kontroli str. 27-31,43-51, 68-87)

2.5 Dyrektor umożliwił uczniom cudzoziemcom korzystanie z odpowiedniego do ich potrzeb wsparcia psychologiczno-pedagogicznego, podejmował również działania mające na celu prawidłową realizację zadań w zakresie zajęć wyrównawczych.

W okresie objętym kontrolą, z zorganizowanych w Liceum zajęć korzystała jednak niewielka liczba uczniów. I tak:

- na zajęcia rozwijające uzdolnienia³³ uczęszczało łącznie 18 uczniów (czterech w roku szkolnym 2020/2021 oraz po siedmiu w latach 2021/2022 i 2022/2023);
- na zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się³⁴ - pięciu (po dwóch w latach 2020/2021 i 2021/2022 oraz jeden w roku szkolnym 2022/2023);
- na zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze - sześciu (po trzech w latach szkolnych 2020/2021 i 2021/2022).

(akta kontroli str. 108)

Zatrudnieni w Szkole pedagog oraz psycholog obejmowali rozpoznaniem (diagnozą wstępną) uczniów cudzoziemców przyjętych do Liceum w 2022 r. Spośród 20 losowo wybranych uczniów, dziewięciu skorzystało z ww. form konsultacji, co zostało udokumentowane w dziennikach prowadzonych przez ww. pracowników Szkoły.

(akta kontroli str. 99-107)

Zarówno pedagog szkolny jak i psycholog wyjaśnili, że objęcie wsparciem dziewięciu uczniów wynikało z zaistniałych okoliczności uzasadniających podjęcie określonych działań. W pozostałych 11 analizowanych przypadkach, wsparcie nie zostało udzielone „(...) ze względu na brak zdiagnozowania takiej potrzeby w wyniku obserwacji prowadzonych w trakcie bieżącej pracy, a także z powodu braku zgłaszanych potrzeb ze strony wychowawców klas, nauczycieli, rodziców, uczniów czy innych podmiotów do tego uprawnionych.”

(akta kontroli str. 94-98)

Wyniki przeprowadzonego w toku kontroli badania ankietowego³⁵ wśród dziewięciu nauczycieli - wychowawców uczniów cudzoziemców (100%) potwierdziły, że uczniowie cudzoziemscy byli objęci pomocą psychologiczno-pedagogiczną, jak również rozpoznawano ich indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne, a także możliwości psychofizyczne i środowiskowe.

Jako najczęściej udzielane formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej wychowawcy wskazali porady i konsultacje, warsztaty, zajęcia z języka polskiego dla cudzoziemców, zajęcia rozwijające uzdolnienia i umiejętności uczenia się, oraz zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze. W jednostkowych przypadkach wychowawcy wskazali również na zajęcia specjalistyczne korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rozwijające kompetencje

³¹ Cztery godziny lekcyjne zostały wprowadzone aneksem nr 8 do arkusza organizacyjnego Szkoły na rok szkolny 2021/2022 zatwierdzonego przez organ prowadzący dnia 17 marca 2022 r., a pięć godzin lekcyjnych - aneksem nr 10 do arkusza zatwierdzonego 19 kwietnia 2022 r.

³² Sześć godzin lekcyjnych zostało wprowadzone aneksem nr 2 do arkusza organizacyjnego Szkoły na rok szkolny 2022/2023 zatwierdzonego przez organ prowadzący 29 września 2022 r.

³³ Dla uczniów szczególnie uzdolnionych.

³⁴ Dla uczniów w celu podnoszenia efektywności uczenia się.

³⁵ Badanie ankietowe przeprowadzono w dniach 18-19 kwietnia 2023 r.

emocjonalno-społeczne i inne zajęcia o charakterze terapeutycznym, zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu, zajęcia integracyjne oraz rozmowy z asystentem.

(akta kontroli str. 92-93)

2.6 Statut Szkoły, oprócz opisu reguł funkcjonowania Liceum, praw i obowiązków nauczycieli i uczniów, określał również zasady oceniania postępów w nauce wszystkich uczniów z poszczególnych przedmiotów. W przedmiotowych zasadach oceniania nie było zawartych odrębnych uregulowań dotyczących oceniania osiągnięć edukacyjnych uczniów cudzoziemców.

Zgodnie z zapisami zawartymi w § 47 ust. 1 Statutu Liceum, każdy nauczyciel na początku roku szkolnego winien poinformować uczniów oraz ich rodziców m.in. o:

- wymaganiach edukacyjnych niezbędnych do uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych, wynikających z realizowanego programu nauczania;
- sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów.

Ponadto, jednym z obowiązków wychowawców oddziałów na początku każdego roku szkolnego było poinformowanie uczniów i ich rodziców o warunkach i sposobie oraz kryteriach oceny zachowania, a także warunkach i trybie otrzymania wyższej niż przewidywana rocznej oceny klasyfikacyjnej zachowania (§ 47 ust. 2 Statutu Liceum). Powyższe zasady postępowania dotyczyły również uczniów cudzoziemców.

(akta kontroli str. 109-121)

Dyrektor wyjaśnił: „*Po przyjęciu każdego ucznia obcokrajowca, nauczyciele przedmiotów oraz wychowawcy klas informowali nowoprzyjętych o wymaganiach niezbędnych do otrzymania ocen klasyfikacyjnych na półrocze i koniec roku szkolnego. Uczniowie byli także zaznajamiani ze statutem szkoły, a w szczególności o ocenianiu, klasyfikowaniu i promowaniu uczniów*”. Zaznaczył przy tym, że w Szkole nauczyciele samodzielnie dostosowywali dla uczniów cudzoziemców formy sprawdzania wiedzy. Poinformował, że polegało to m.in. na wydłużeniu czasu pracy uczniom cudzoziemcom na sprawdzianach oraz kartkówkach, czy też przygotowaniu instrukcji zadań w języku ukraińskim lub rosyjskim. Różnicowano również w miarę możliwości stopień trudności zadań, np. na przedmiotach humanistycznych „(...) *zadania były krótsze i mniej problemowe (...)*”. Pozwalano również ww. osobom na zadawanie pytań pomocniczych, a także na korzystanie ze słownika czy tłumacza elektronicznego. Dla uczniów cudzoziemców nauczyciele dostosowywali również sposoby oceniania, w tym akceptowano każdą formę wypowiedzi świadcząca o zrozumieniu zagadnienia, a w wypowiedziach pisemnych oceniano komunikatywność. Dopuszczano przy tym występowanie błędów językowych czy też gramatycznych. Ponadto, nauczyciele przy ocenianiu brali pod uwagę poziom wiedzy poszczególnych uczniów w oparciu o podstawę programową kraju, w którym się dotychczas uczyli.

(akta kontroli str. 63)

Wyniki przeprowadzonego badania ankietowego³⁶ potwierdziły również, że nauczyciele w Szkole dostosowywali we własnym zakresie przedmiotowe zasady oceniania do możliwości uczniów cudzoziemców. Zdaniem 100% respondentów dotyczyło to sposobów oceniania, co polegało m.in. na dostosowaniu liczby zadań do wykonania w określonym czasie lub wydłużeniu czasu pracy. Spośród ankietowanych 60% wskazało także na różnicowanie stopnia trudności zadań (60%), a 20% na sprawdzaniu wiedzy w określonej formie.

(akta kontroli str. 58-60)

2.7 Dyrektor Szkoły w latach szkolnych 2021/2022 oraz 2022/2023 nie zgłosił do egzaminu maturalnego żadnego ucznia cudzoziemca.

(akta kontroli str. 11, 64)

³⁶ Badanie ankietowe przeprowadzone w dniu 13 kwietnia 2023 r.

2.8 Dyrektor wyjaśnił, że Szkoła nie wspomagała w okresie objętym kontrolą placówek konsularnych, ani żadnych stowarzyszeń kulturalno-oświatowych w zakresie organizacji zajęć nauki języka i kultury krajów pochodzenia uczniów cudzoziemców, gdyż ww. podmioty o to nie występowały.

(akta kontroli str. 64)

2.9 W latach szkolnych 2020/2021-2022/2023 w Liceum uczyli się również uczniowie pochodzący z:

- Ukrainy - dziewięciu w roku szkolnym 2020/2021, 12 w 2021/2022 i 46 w 2022/2023;
- Białorusi - po jednym w roku szkolnym 2020/2021 i 2021/2022 oraz ośmiu w 2022/2023;
- Rosji - jeden w roku szkolnym 2021/2022.

(akta kontroli str.11)

W okresie objętym kontrolą, Dyrektor nie zatrudniał osób w charakterze pomocy nauczyciela. Nie występował również w tym czasie do organu prowadzącego o ich zatrudnienie. W roku szkolnym 2022/2023 dla uczniów pochodzących z Ukrainy zatrudniono asystentkę kulturową³⁷, której zadaniem było w szczególności:

- włączenie w życie szkoły uczniów pochodzenia ukraińskiego;
- pomoc i wspieranie nowo przyjętych uczniów ukraińskich w adaptacji do szkolnej rzeczywistości;
- współpraca z nauczycielami szkoły w zakresie poszukiwania możliwości pomocy i właściwego wsparcia dla ucznia, przekazywanie doświadczeń, rad, pomysłów z ukraińskiego systemu edukacji;
- pomoc w tłumaczeniu z języka polskiego na język ojczysty ucznia i jego rodziny (oraz odwrotnie), zarówno podczas zajęć szkolnych jak i zebrań rodziców oraz spotkań indywidualnych z dyrektorem oraz kadrą pedagogiczną szkoły;
- pośredniczenie w kontaktach pomiędzy szkołą a rodzicami lub opiekunami prawnymi uczniów ukraińskich;
- pomoc w organizacji szkolnych akcji i zajęć integracyjnych dla dzieci polskich i ukraińskich.

(akta kontroli str. 122-126)

Odnosnie do braku zatrudnienia w Liceum w latach szkolnych 2020/2021-2022/2023 osób w charakterze pomocy nauczyciela Dyrektor wyjaśnił, że pomoc uczniom cudzoziemcom była wystarczająca i na bieżąco udzielana przez nauczycieli językowych posługujących się biegle językiem rosyjskim. Pomoc ta udzielana była na zajęciach lekcyjnych oraz w trakcie kontaktów z pedagogiem, rodzicami i nauczycielami. Podkreślił przy tym, że wszyscy uczniowie cudzoziemcy mieli w okresie objętym kontrolą³⁸ zapewnioną odpowiednią pomoc ze strony osób władających językiem kraju ich pochodzenia³⁹. W latach 2020/2021-2021/2022 były to dwie nauczycielki języka rosyjskiego zatrudnione na pełny etat, a w roku szkolnym 2022/2023 dodatkowo pomocy udzielała asystentka kulturowa (pedagog, nauczycielka z Ukrainy władająca językiem ukraińskim, rosyjskim i komunikatywnie polskim). Dyrektor poinformował również, że w przypadku wystąpienia takiej potrzeby, odpowiedni personel zostanie w Szkole zatrudniony.

(akta kontroli str. 64)

³⁷ Asystentka kulturowa została zatrudniona na podstawie umowy zlecenia w dniu 10 lutego 2023 r., zgodnie z którą określone czynności zobowiązała się wykonywać w okresie od 13 lutego 2023 r. do 20 czerwca 2023 r.

³⁸ W szczególności po wybuchu konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy w roku szkolnym 2021/2022

³⁹ Wszyscy obcokrajowcy w szkole posługiwali się językiem rosyjskim

2.10 Dyrektor zapewniał zatrudnionej w Liceum kadrze pedagogicznej stosowne warunki do doskonalenia zawodowego w zakresie pracy z uczniami cudzoziemcami. W latach 2021 i 2022 nauczyciele indywidualnie wzięli udział w:

- 18 szkoleniach online zorganizowanych w 2022 r., których tematami były m.in.: „Praca w klasie zróżnicowanej językowo”, „Praca nauczyciela w środowisku ukraińsko-polskim”, „Wielokulturowość w polskiej szkole” oraz „System edukacji w Ukrainie”;
- pięciu konferencjach/warsztatach zorganizowanych w 2022 r., dotyczących w szczególności „Wsparcia dzieci – uchodźców z Ukrainy w polskiej szkole” oraz problematyki „Ucznia z doświadczeniem migracji w polskiej szkole – formy wsparcia”;
- szkoleniu stacjonarnym zorganizowanym w 2021 r., na temat „Mam ucznia ze wschodu – gramatyka w nauczaniu języka polskiego jako obcego”.

W każdej z ww. form doskonalenia zawodowego brało udział od jednego do trzech nauczycieli Szkoły.

Ponadto w 2022 r. zorganizowano w Liceum następujące szkolenia online dla Rady Pedagogicznej na następujące tematy:

- „Doskonalenie metod nauczania w języku polskim uczniów cudzoziemskich w szkole oraz przepisy prawa oświatowego ułatwiające edukację uczniów cudzoziemskich” – szkolenie zorganizowane przez Śląskie Kuratorium Oświaty w Katowicach, w którym wzięło udział 15 nauczycieli Liceum;
- „Uczeń z innego kręgu kulturowego” szkolenie udostępnione na platformie Ośrodka Rozwoju Kompetencji Edukacyjnych (ORKE), w którym wzięło udział 16 nauczycieli Liceum⁴⁰.

W roku 2020 oraz w 2023, nauczyciele Liceum nie wzięli udziału w żadnej formie doskonalenia zawodowego związanego z pracą z uczniami cudzoziemcami.

(akta kontroli str. 130-133)

Dyrektor Liceum wyjaśnił, że w 2020 r. nauczyciele nie uczestniczyli w szkoleniach z zakresu pracy z uczniami cudzoziemcami, ponieważ Szkoła kształciła wtedy niewielu takich uczniów. Poinformował również, że w Liceum zatrudniony był w tym okresie nauczyciel biegle posługujący się językiem rosyjskim, który ukończył także „Podyplomowe Studia Kwalifikacyjne Nauczania Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego”. Z kolei w 2023 r. - zdaniem Dyrektora – nie było takiej konieczności, ponieważ „(...) w roku poprzednim wielu z nich zrobiło takie szkolenia indywidualnie, a także odbyły się wspólne szkolenia rady pedagogicznej dotyczącej tej tematyki”.

(akta kontroli str. 135)

Przeprowadzone w toku kontroli wśród 16 nauczycieli Liceum badanie ankietowe dotyczące organizacji ich doskonalenia zawodowego⁴¹ wykazało m.in., że:

- 13 z nich (81%) uczestniczyło w latach 2021 i 2022 w różnych formach doskonalenia zawodowego zorganizowanego przez Szkołę, w zakresie edukacji uczniów cudzoziemskich, pozostali (19%) - nie brali udziału w takich wydarzeniach;
- 10 (63%) doskonalilo się zawodowo w przedmiotowym zakresie z własnej inicjatywy i na własny koszt⁴², pozostali (37%) nie brali udziału w takich szkoleniach.

Jako najczęściej wykorzystywaną przez respondentów formę doskonalenia zawodowego w ww. zakresie wskazano szkolenia online (75%), warsztaty stacjonarne praktyczne (19%)

⁴⁰ Szkolenie sfinansowane przez Szkołę w zakresie pracy z uczniami cudzoziemskimi w kwocie 1 tys. zł

⁴¹ Badanie ankietowe przeprowadzone w dniach od 17 do 24 kwietnia 2023 r. wśród nauczycieli, pedagogów i psychologów, którzy w roku szkolnym 2022/2023 pracowali w oddziałach, w których kształcili się uczniowie cudzoziemcy

⁴² Trzech nauczycieli brało udział wielokrotnie (19%), pięciu kilka razy (31%), a dwóch sporadycznie (13%)

oraz konferencje przedmiotowo-metodyczne (13%). W dwóch ankietach (13%) wskazano dodatkowo inne formy, tj. konferencje, webinary oraz szkolenia Rady Pedagogicznej.

Wyniki przeprowadzonych badań wykazały również, że połowa nauczycieli (50%) dostrzegła potrzebę organizacji przez Szkołę szkoleń w zakresie pracy z uczniami cudzoziemcami, o czym 11 z nich (69%) poinformowało Dyrektora.

(akta kontroli str. 127-129)

W związku z potrzebą organizacji doskonalenia zawodowego nauczycieli Dyrektor poinformował, że planuje uwzględnić tematykę szkoleń związaną z kształceniem uczniów cudzoziemców w pierwszej połowie roku szkolnego 2023/2024, w formie szkoleń online (webinaria lub e-learning) na platformach oświatowych specjalizujących się w tym zakresie.

(akta kontroli str.64)

2.11 W okresie objętym kontrolą Dyrektor zaplanował⁴³ następujące środki na zakup pomocy dydaktycznych i materiałów naukowych: 18 100 zł w 2020 r., 3 259 zł w 2021 r., 18 095 zł w 2022 r. oraz 10 942 zł w 2023 r.

Na podstawie zaplanowanych wydatków, w ww. latach zakupione zostały pomoce naukowe za następujące kwoty: 18 098 zł w 2020 r. (wykonanie planu w 99%), 3 227 zł w 2021 r. (99%), 18 076 zł w 2022 r. (99%) oraz 3 680 zł w 2023 r. (34%)⁴⁴.

Wśród zakupionych materiałów znajdowały się m.in.: pomoce naukowe do pracowni chemicznej, laptopy (siedem szt.), książki do biblioteki, akcesoria do zajęć sportowych, gry edukacyjne oraz telewizory z głośnikami (cztery zestawy). Wszystkie zakupione pomoce były wykorzystywane przez nauczycieli do pracy z uczniami cudzoziemcami.

Ponadto, na podstawie umów i porozumień zawartych przez Prezydenta Miasta Katowice z podmiotami zewnętrznymi⁴⁵, Szkoła otrzymała dodatkowe materiały i pomoce edukacyjne, w tym notebooki, bezpłatne podręczniki oraz materiały do zadań integracyjnych. Liceum otrzymało również środki finansowe na zorganizowanie, zakup i wyposażenie sali sensorycznej.

(akta kontroli str.136-146)

W związku z kształceniem uczniów cudzoziemców, nauczyciele nie zgłaszali potrzeb w zakresie wyposażenia Szkoły w dodatkowe materiały, pomoce naukowe, środki dydaktyczne, czy też fachową literaturę.

Wyniki przeprowadzonego w toku kontroli badania ankietowego wykazały, że większość nauczycieli korzystała z pomocy dydaktycznych zakupionych przez Szkołę (63%). Ich zdaniem, były one wystarczające do pracy z uczniami obcokrajowcami. Żaden z respondentów nie zgłosił braku niezbędnych pomocy dydaktycznych i/lub ich niewystarczającej dostępności. Ponadto 75 % badanych zadeklarowało, że korzystało również z pomocy dydaktycznych, które organizowali we własnym zakresie.

(akta kontroli str. 128-129, 147-171)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Niezorganizowanie w roku szkolnym 2021/2022 dodatkowych zajęć z języka polskiego w wymiarze wymiarze, dla uczniów pochodzących z Ukrainy.

Zgodnie z wymogiem określonym w § 11a *rozporządzenia w sprawie kształcenia dzieci i młodzieży z Ukrainy*, począwszy od dnia 26 kwietnia 2022 r., dla uczniów pochodzących z Ukrainy, Dyrektor Liceum zobowiązany był do zorganizowania dodatkowych zajęć z języka polskiego w wymiarze nie niższym niż sześć godzin lekcyjnych tygodniowo. Dodatkowe

⁴³ W planach dochodów i wydatków na lata 2020, 2021, 2022 i 2023

⁴⁴ Wykonanie na dzień 31 marca 2023 r.

⁴⁵ W tym m.in. Porozumienie z dnia 19 października 2022 r. z UNICEF (Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci) w sprawie współpracy w zakresie pomocy dla dzieci i rodzin z Ukrainy uciekających przed wojną

zajęcia z ww. przedmiotu odbywały się w wymaganym wymiarze dopiero w roku szkolnym 2022/2023.

(akta kontroli str. 68-73, 77-86)

Dyrektor wyjaśnił, że w okresie od 26 kwietnia 2022 r. do końca roku szkolnego 2021/2022 odbywały się dodatkowe zajęcia z języka polskiego dla uczniów pochodzących z Ukrainy w wymiarze pięciu godzin tygodniowo, w podziale na dwie grupy. Szkoła poinformowała uczniów o możliwości uczęszczania na zajęcia do obu grup, dając tym samym możliwość uczestnictwa w tych zajęciach w wymiarze nawet dziesięciu godzinach tygodniowo. Ponadto w Liceum były prowadzone zajęcia wyrównawcze dla obcokrajowców, w programie których były m.in. dwie godziny języka polskiego. W tych zajęciach także mogli uczestniczyć wszyscy uczniowie pochodzący z Ukrainy. Dyrektor wyjaśnił przy tym, że „(...) we wszystkich prowadzonych dodatkowych zajęciach języka polskiego nigdy nie uczestniczyli jednocześnie wszyscy obcokrajowcy tak, że ustawowa liczba osób w grupie nie została nigdy przekroczona”.

(akta kontroli str. 90)

Zdaniem NIK, wymóg określony w § 11a *rozporządzenia w sprawie kształcenia dzieci i młodzieży z Ukrainy* nakładał na Dyrektora obowiązek zorganizowania w Szkole od dnia 26 kwietnia 2022 r. dodatkowych zajęć z języka polskiego dla uczniów pochodzących z Ukrainy, w wymiarze nie niższym niż sześć godzin lekcyjnych tygodniowo. W ocenie NIK, przyjęta przez Dyrektora organizacja dodatkowego kształcenia ww. przedmiotu w terminie od 26 kwietnia 2022 r. do końca roku szkolnego 2021/2022, nie może stanowić uzasadnienia dla braku odpowiedniej liczby zajęć, określonej w przywołanym powyżej przepisie.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK, w Szkole zorganizowano odpowiednie warunki do realizacji zadań edukacyjnych, wychowawczych i opiekuńczych dla uczniów cudzoziemców.

W okresie objętym kontrolą Dyrektor zapewnił uczniom cudzoziemcom zajęcia wyrównawcze oraz dodatkowe lekcje języka polskiego. W Liceum udzielane było również odpowiednie wsparcie psychologiczno-pedagogiczne. Nauczyciele zatrudnieni w Szkole mieli możliwość uczestnictwa w różnych formach doskonalenia zawodowego, w tym w zakresie pracy z uczniami cudzoziemcami. Programy nauczania języka polskiego oraz pozostałych obowiązkowych przedmiotów, dostosowane były do potrzeb i możliwości uczniów cudzoziemców. W procesie nauczania uwzględnione zostały możliwości tych uczniów w zakresie form weryfikacji wiedzy oraz zasad oceniania.

Niezgodnie z przepisem § 11a *rozporządzenia w sprawie kształcenia dzieci i młodzieży z Ukrainy* w Liceum w roku szkolnym 2021/2022 (od dnia 26 kwietnia 2022 r.) były organizowane dodatkowe zajęcia języka polskiego dla uczniów pochodzących z Ukrainy. Wprawdzie uczniowie – w przypadku wyrażenia takiej woli – mieli możliwość uczestniczenia w dodatkowych zajęciach z języka polskiego, jednak indywidualny wymiar tych zajęć był mniejszy niż wymagany w ww. przepisie.

OBSZAR

3. Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły nad zajęciami dla uczniów cudzoziemców.

Opis stanu faktycznego

3.1 Zgodnie z wymogiem określonym w § 5 *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego*⁴⁶ Dyrektor sprawował nadzór pedagogiczny. Plany tego nadzoru na lata szkolne 2019/2020-2022/2023 zostały opracowane na podstawie przepisów zawartych w §23 ust. 3 ww. rozporządzenia, a następnie przedstawione Radzie Pedagogicznej zgodnie z wymaganym terminem, tj. do dnia 15 września danego roku⁴⁷.

W ww. planach Dyrektor uwzględnił m.in. czynności związane z obserwacjami zajęć, w których uczestniczyli uczniowie cudzoziemcy. Z wyjątkiem II semestru roku szkolnego 2019/2020 (w którym wystąpienie pandemii COVID-19 uniemożliwiło przeprowadzenie

⁴⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 1551 ze zm., dalej „Rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego”

⁴⁷ Tj. w dniach: 13 września 2019 r., 14 września 2020 r., 14 września 2021 r. oraz 14 września 2022 r.

obserwacji), zgodnie z §22 ust. 3 *rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego* Dyrektor zrealizował zaplanowane czynności nadzoru pedagogicznego i przeprowadził obserwacje zajęć z udziałem cudzoziemskich uczniów w dniach: 31 marca 2021 r., 16 kwietnia 2021 r., 24 listopada 2021 r., 25 listopada 2021 r., 29 listopada 2021 r., 30 listopada 2021 r., 12 października 2022 r., 17 listopada 2022 r., 21 lutego 2023 r. oraz 10 marca 2023 r.

(akta kontroli str. 147-190)

3.2 W protokole z konferencji plenarnej Rady Pedagogicznej podsumowującej pracę Liceum w roku szkolnym 2021/2022 zawarto jeden wniosek dotyczący uczniów pochodzących z zagranicy: „*Aktywizować uczniów do udziału w zajęciach dodatkowych, prowadzonych przez nauczycieli*”. Wniosek ten Dyrektor uwzględnił w planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2022/2023.

(akta kontroli str. 169, 183-184)

Dyrektor potwierdził, że ww. wniosek dotyczył również uczniów cudzoziemców. Odnosnie do przyczyn jego sformułowania Dyrektor wyjaśnił, że wynikało to głównie z niskiej frekwencji tych uczniów na dodatkowych zajęciach języka polskiego. Zaznaczył przy tym, że „*Uczniowie cudzoziemcy zostali poinformowani o wnioskach i planach z konferencji, czyli zwiększeniu zajęć/wydarzeń integracyjnych oraz kontynuacji w dwóch wybranych terminach jednocześnie zajęć dodatkowych z języka polskiego, tak aby mieli możliwość szybszego nadrobienia zaległości językowych*”. Ponadto, Dyrektor poinformował, że w roku szkolnym 2022/2023 w Szkole zorganizowano dodatkowe zajęcia języka polskiego (w dwóch grupach po sześć godzin lekcyjnych tygodniowo). Wskazał również, że celem aktywizowania uczniów do uczestnictwa w dodatkowych zajęciach języka polskiego i asymilacji w grupach klasowych, zorganizowano dodatkowe, darmowe wycieczki integracyjne.

(akta kontroli str. 90)

3.3 Dyrektor Liceum nie ustalił w porozumieniu z radą pedagogiczną i radą rodziców – co było wymagane w związku z przepisem zawartym w § 13 *rozporządzenia w sprawie kształcenia dzieci i młodzieży z Ukrainy* - potrzeby modyfikacji przyjętego na rok szkolny 2021/2022 programu wychowawczo-profilaktycznego, pomimo przyjęcia w tym okresie 22 uczniów cudzoziemców, w tym 21 z Ukrainy⁴⁸ (szczegółowy opis przedstawiono w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”).

W przyjętym na rok szkolny 2022/2023 programie, uwzględniono ustalone przez Ministra Edukacji i Nauki podstawowe kierunki realizacji polityki oświatowej państwa, w tym: „*Doskonalenie kompetencji nauczycieli do pracy z uczniami przybyłymi z zagranicy, w szczególności z Ukrainy, adekwatnie do zaistniałych potrzeb oraz kompetencji nauczycieli nowych przedmiotów wprowadzonych do podstawy programowej*”. Opracowany w Szkole na ww. okres program wychowawczo-profilaktyczny był dostosowany do potrzeb uczniów cudzoziemców, w tym pochodzących z Ukrainy. Zawarte w nim założenia dotyczyły w szczególności: pogłębiania integracji uczniów; tworzenia, wspierania i kreowania wizerunku Szkoły jako placówki wielokulturowej i przyjaznej obcokrajowcom; budowania kultury szkoły wielonarodowościowej; rozpoznawania potrzeb i oczekiwań uczniów przybyłych z Ukrainy lub innych państw oraz poszerzania wiedzy uczniów, nauczycieli, rodziców na temat wpływu sytuacji kryzysowych wywołanych np. „*(...) działaniami wojennymi na terenie Ukrainy [i ich wpływu – przyp. kontrolera] na funkcjonowanie każdego człowieka oraz możliwości uzyskania pomocy w szkole i poza szkołą*”.

(akta kontroli str. 191-226)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Nieustalenie w porozumieniu z radą pedagogiczną i radą rodziców potrzeby modyfikacji obowiązującego programu wychowawczo-profilaktycznego na rok szkolny 2021/2022.

⁴⁸ Przyjętych w trakcie roku szkolnego po dniu 30 września 2021 r.

Pomimo przyjęcia w roku szkolnym 2021/2022 do Liceum łącznie 36 nowych uczniów cudzoziemców (stanowiących 18% uczniów ogółem), w tym 33 pochodzących z Ukrainy, tj. ponad trzykrotnie więcej niż w roku poprzednim⁴⁹, Dyrektor nie ustalił w porozumieniu z Radą Pedagogiczną i Radą Rodziców, czy zachodzi potrzeba modyfikacji programu wychowawczo – profilaktycznego co było wymagane przepisem § 13 *Rozporządzenia w sprawie kształcenia dzieci i młodzieży z Ukrainy*.

Potwierdzając ten fakt Dyrektor wyjaśnił, że nie modyfikowano programu wychowawczo-profilaktycznego na rok 2021/2022 w trakcie jego trwania, ponieważ Szkoła kształciła już uczniów cudzoziemców, w związku z czym program był do tego dostosowany. W opinii Dyrektora obowiązujący w Liceum program obejmował przyjętych w trakcie roku szkolnego 2021/2022 uczniów, w tym pochodzących z Ukrainy, w związku z czym nie było potrzeby jego modyfikacji. Poinformował również, że po wejściu w życie przepisów § 13 *rozporządzenia w sprawie kształcenia dzieci i młodzieży z Ukrainy* obowiązujący w Szkole program był konsultowany z pedagogiem szkolnym oraz nauczycielami. Przyznał jednak, że konsultacji z Radą Rodziców nie przeprowadzono.

(akta kontroli str. 90-91)

Zdaniem NIK, przepis zawarty w § 13 *rozporządzenia w sprawie kształcenia dzieci i młodzieży z Ukrainy* zobowiązywał Dyrektora do ustalenia w porozumieniu z radą pedagogiczną i radą rodziców, czy zachodzi potrzeba modyfikacji realizowanego w Liceum programu wychowawczo-profilaktycznego. Wynikało to głównie z faktu, że w roku szkolnym 2021/2022 do Liceum zostało przyjętych znacząco więcej uczniów cudzoziemców niż w latach ubiegłych, co miało istotny wpływ na cały proces kształcenia.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK, Dyrektor rzetelnie sprawował nadzór pedagogiczny nad kształceniem uczniów cudzoziemców. W planach nadzoru pedagogicznego uwzględnione były m.in. obserwacje zajęć, w których uczestniczyli uczniowie cudzoziemcy, a ich realizacja przebiegała zgodnie z przyjętymi założeniami. Nieprawidłowością w ocenie NIK było nieustalenie z radą pedagogiczną i radą rodziców, czy zachodzi potrzeba modyfikacji w roku szkolnym 2021/2022 programu wychowawczo-profilaktycznego realizowanego w Liceum w związku ze zwiększoną liczbą uczniów – cudzoziemców.

IV. Uwagi

Uwagi

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, zwraca uwagę na konieczność zapewnienia przez Dyrektora Liceum prawidłowej organizacji procesu kształcenia w zakresie obowiązkowego wymiaru realizowanych zajęć, konsultowania w okolicznościach tego wymagających przyjętego w Szkole programu wychowawczo–profilaktycznego, a także konieczność rzetelnego dokumentowania przeprowadzanych w Szkole rozmów kwalifikacyjnych z nowo przyjmowanymi do Liceum uczniami cudzoziemcami.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

⁴⁹ W roku szkolnym 2020/2021 do Liceum przyjęto łącznie 10 uczniów cudzoziemców

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 14 czerwca 2023 r.

Kontroler

Michał Kapek

Gł. specjalista kontroli państwowej

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

.....